

בא תשפ"ג: קידוש לבנה בשבת

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא: אהחדש הזה וכתוב התם בזה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש - דיים. אמר אביי: הלכך נימרינהו מעומד.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכו

סעיף ב

(ד) <א> ב) א' <א' > אין מברכין על הירח * (ה) ב אלא * ב' { במוצאי שבת א' } כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה: ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא ג' ב' <קודם ג' > י' בחדש, אז ממתניין עד מוצ"ש. (ו) אבל אם הוא אח"כ, אין ממתניין עד מוצאי שבת שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלבנה ב' ויעבור הזמן. וכשמקדשין אותה בחול יש ללבוש (ז) בגדים נאים, (ת"ה סימן ל"ה). ד אין מקדשין הלבנה * (ח) א' קודם תשעה באב * ולא (ט) ה קודם יה"כ, (מהרי"ל). ובמוצאי יוה"כ מקדשין אותה, דאז שורין בשמחה (י) אבל [ד] ד' { לא במוצאי ט"ב (יא) ו <ב> או שאר תענית, (ד"ע). ג' } ואין מקדשין אותה במוצאי שבת (יב) ז [ה] ה' { שחל בו יו"ט. (מהרי"ל הלכות יו"ט). (יג) ח ו' } ותולה עיניו ומיישר רגליו * ומברך (מעומד) (טור) ואומר שלש פעמים: סימן טוב תהיה לכל ישראל [ה*] ברוך ויצרך וכו'. הגה: (יד) ט ורוקד ז' { ג' פעמים כנגדה ואומר: כשם שאני רוקד כו' ואומר: ח' } תפול עליהם וגו' (טו) י ולמפרע: כאבן ידמו כו' ג' פעמים, (טז) ויאמר לחבירו ג"פ: יא שלום עליך, ומשיב הוי כשואל (טור). * ונוהגין לומר: דוד מלך ישראל חי וקיים, שמלכותו נמשל ללבנה ועתיד להתחדש כמותה וכנסת ישראל תחזור להתדבק בבעלה שהוא הקב"ה, דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנאמר: שמש ומגן ה' (תהילים פד, יב) ולכך עושין שמחות ורקודין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין. (בחי פרשת וישב וד"ע).

משנה ברורה סימן תכו

(יב) שחל בו יו"ט - ומכ"ש שאין מקדשין אותה בליל שבת והרבה טעמים נאמרו בזה [יב] ע"פ הקבלה ומ"מ אם לא קידשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת ויו"ט ואפילו ביחיד וכן הוא [יג] מסקנת הפוסקים:

שער הציון סימן תכו

(יב) עיין בתשובת רמ"ע וברדב"ז חלק ד סימן קל"ג. ועל פי פשוטו יש לומר, משום דעושין את המצוה בשמחה ורגיל לבא לידי ריקודין, וכמו דמשמע אחר כך בהג"ה, וזה איסור בשבת. ואף דריקודין של מצוה התירו וכמו בשמחת תורה, שאני התם דאי אפשר לדחות היום, מה שאין כן הכא דאפשר לעשות המצוה מקודם השבת או לדחות לאחר השבת: (יג) ב"ח וט"ז ומגן אברהם ושאר אחרונים, וגם אם יש עוד שהות לקדש לילה אחת, גם כן איכא מאן דאמר דיש לקדש בליל שבת, ויש שמחמיר, עיין בשערי תשובה:

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות שבועות

[ז] מהר"י סג"ל לא היה מקדש הלבנה בשום יום טוב שחל במוצאי שבת כגון חג השבועות כי חל א"ב. ויהיב טעמא כשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה, ואין להקביל פני השכינה ביו"ט חוץ לתחום. ועוד דנראה ברכת הלבנה כעין תחינה ואין לומר ביו"ט. אמנם העיד על רבו המובהק מהר"ש דלא היה מקפיד והיה מקדש גם ביום טוב מוצאי שבת.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מג עמוד א

בעי רב חנניא: יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה? עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה לא תיבעי לך - דארעא סמיכתא היא. כי תיבעי לך - בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה. אי נמי - דקאזיל בקפיצה. לישנא אחרינא: בספינה מאי? - אמר רב הושעיא: תא שמע, מעשה שבאו מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים וכו'. אי אמרת בשלמא יש תחומין - משום הכי רצו. אלא אי אמרת אין תחומין אמאי רצו? - כדאמר רבא: במהלכת ברקק, הכי נמי - במהלכת ברקק. תא שמע: פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכו'. אי אמרת בשלמא יש תחומין - שפיר, אלא אי אמרת אין תחומין - כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי? - אמר רבא: במהלכת ברקק. תא שמע: הני שב שמעתא דאיתאמרן בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא, בהדי פניא בשבתא קמיה דרבא בפומבדיתא. מאן אמרינהו? לאו אליהו אמרינהו? אלמא: אין תחומין למעלה מעשרה! - לא, דלמא יוסף שידא אמרינהו

שו"ת הרשב"א חלק ד סימן מה

מה שאמרת שמצאת לרב רבי משה דקוצי זלה"ה שאין מברכין ברכת הלבנה בלילי שבת דשמא יש תחומין למעלה מעשרה. והוי כמקבל פני רבו למעלה מעשרה. ושאלת מה אני אומר בזה, תשובה לעיקר תחומין דעת רבותי נוחי נפש שאין תחומין למעלה מעשרה. דתחומין דרבנן הם ובעי' דלא איפשיטא היא וכל ספק בדרבנן להקל ואפי' לכתחילה. אלא שאני יש לי בו דעת אחרת שם בעירובין בר"פ מי שהוציא אוהו. והנה ספרי יש בידכם ספר עבודת הקדש גם עירובין וחי' עירובין לשם תמצאון /אולי צ"ל שם תמצאון/ הכל. ומ"מ לענין ברכת הלבנה לא ידעתי מה ענין זה של תחומין בברכת הלבנה. וכי אם לא היה באפשר להקביל פני רבו אלא ממרחק גדול שיהיה ביניהם לא יקבל פניו, ואם תאמר כן א"כ אף בחול לא יברך שאין המברך קופץ למעלה עד מקומה של לבנה. ועוד שגם המברך אינו מברך אל הלבנה אלא ליוצרה ברוך הוא. והוא יתברך אינו למעלה מעשרה ולא למעלה מן התחומין. שהוא למעלה מכל זה עילוי רב. אלא שאנו כמקבלין פני השכינה. בדמיון הלבנה שברא ומחדשה בכל חדש ושאנינה משנה את תפקידה. ועד יש בזה ענין פנימי למי שזכהו השם לעמוד עליו. ובדקנו בס' המצות של הרב ז"ל ולא מצאנו בו כן. ואפשר כי יש מי שקצר וכתב כן מעצמו.

שו"ת ב"ח (ישנות) סימן פ

בשנת ש"ץ לא היתה נראת הלבנה במוצאי י"ח וגם אח"כ לא היתה נראית עד ליל ט"ו ויש שהיו מקדשין הלבנה אז בליל י"ט ויש מהנדזין מפני שכתוב בש"ע ואין מקדשין אותה במ"ש שחל בו י"ט וא"כ כ"ש בליל י"ט שאינו מ"ש והיה נראה להם שיש איסור בדבר מפני שאין מערבין שמחה בשמחה גם שאלת על מה שכתב בש"ע שאין מברכין עליה עד שיעברו ז' ימים עליה וכך נהוג עולם ושמעתי שיש נוהגים לקדשה קודם שיעברו עליה ז' ימים ואין חוששין למ"ש בזה בש"ע אם כדין עושין אם לאו:

תשובה כבר ידעת שאותן שנמשכין להורות הוראות ע"פ ש"ע הם המורים בתורה שלא כהלכה כי לא ידעו שורש של הוראה מבטן מי יצאו הפסקים ובודים טעמים מלבם וע"י כך מרבים מחלוקות בישראל דע לך כי הוראה זה מקור מוצאה מספר מה"ריל בסוף הלכות שבועות וז"ל מהרי"ל לא היה מקדש הלבנה בשום י"ט שחל במוצאי שבת כגון חג השבועות כשחל א"ב ויהיב טעמא כשם שיש תחומין מלמטה כך יש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינה ב"ט חוץ לתחום. ועוד דנראה ברכת הלבנה כעין תחינה ואין אומרים תחנה ב"ט אמנם העיד על רבו המובהק מוהר"ש דלא היה מקפיד והיה מקדשה גם ב"ט כמ"ש עד כאן לשונו ובסוף ספר האגודה סוף מסכת סופרים כתב הגהה בגי' וזה לשונו שמעתי לכן אין מברכין בליל שבת על ברכת הלבנה דשמא הלכה יש תחומין למעלה מעשרה והוי כמקבל רבו למעלה מעשרה. הרואה הלבנה בחידושה מברך עליה מעומד ובחוץ מפני שהוא כמקבל פני השכינה עד כאן לשונו הרי לך דאין טעמו של דבר כאשר בדו מלבם דאין מערבין שמחה בשמחה אלא טעמו מפני /שהוא/ כמקבל פני רבו למעלה מעשרה: ורצונו לומר דכיון דצריך אדם לראות את עצמו כאלו יצא לקראת רבו לקבל פניו הלכך יצא לחוץ ולא יעמוד אפי' תחת הגג חוץ לביתו לחוץ ולעמוד ברחוב לקבל פני השכינה כדין היוצא להקביל פני רבו שיוצא מרשותו לגמרי

להקביל פניו אם כן במחשבה זו מעלין עליו אם יהא מקדש הלבנה בליל שבת או בליל י"ט כאלו יצא חוץ לתחום להקביל פני השכינה. וכל זה אינו אלא קפידא בעלמא וזריזות יתירא לכתחילה היכא דאפשר לברך אחר כך כגון בליל י"ט דשבועות דליכא אלא ו' ימים בחדש ואף בזו העיד מהרי"ל בעצמו דלא היה רבו מהר"ש מקפיד והי' מקדשה בליל י"ט דשבועות כי לא אבה להחמיץ המצוה ולא היה חושש להקפיד ולומר דנראה לפי המחשבה כאלו יצא להקביל פני השכינה חוץ לתחום. ולא חשש ג"כ לטעם השני שנראה כעין תחנה אלא נוסח ברכת הלבנה כך תקנוהו אנשי כנסת הגדולה/ הגדולים לברכה בזמנה. אלא שמהרי"ל בעצמו היה מקפיד בדבר לכתחילה שע"כ כתב שרבו מהר"ש לא היה מקפיד וכו' דמשמע הלשון דלא היה מקפיד כאשר מקפיד הוא אלמא דאף למהר"י סג"ל אין כאן אלא קפידא בעלמא לכתחילה כיון דאפשר לברך אחר כך בלילות אחרות אבל גם מהרי"ל מודה דבנ"ד שאם לא יברך עכשיו בליל יום טוב שהוא ליל ט"ו בחדש שוב לא יברך עליה דכבר נתמלא פגימתה דפשיטא דפשיטא דשפיר יכול לברך לקיים המצוה ואין צריך להקפיד על מה שהקפיד /אלא/ לכתחילה היכא דאפשר דאין דנין אי אפשר מאפשר:

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן קלג (אלף רג)

(אלף רג) שאלה שאלת למה אין מברכין על הלבנה בליל שבת והרי אותה שעה ראויה להקבלת פני שכינה וגם הוא מבושם:

תשובה ראיתי בטעמו של דבר דשמא יש תחומין למעלה מעשרה והוי כאלו הלך להקביל חוץ לתחום ולכך אין מברכין עליה בלילי שבתות וימים טובים וכמה חלוש טעם זה. והנראה לעניות דעתי כי בלילי שבתות אנו מקבילין פני המלך בקידוש היום והוא שעת הזיווג ולא אורח ארעא להקביל פני השכינה באותה שעה. אבל במוצאי שבת שאנחנו מלוין את המלך בהבדלה אז ראוי להקביל פני שכינה משום דאזלא לה נפש יתירה וראוי להקביל פניה ליתובי דעתה ולפייסה:

תפארת ישראל - בועז מסכת מועד קטן פרק א

(א) ומה"ט רצו להוכיח, דאין לקדש לבנה ביו"ט [כא"א תכ"ו]. ולולא מסתאפינא נ"ל דלא מסתבר, דא"כ כל שמחה יהיה אסור ביו"ט, אע"כ כיון דהא דאין מערבין שמחה בשמחה מבניין ביהמ"ק ילפינן [כמ"ק ד"ט א'], א"כ דומיא דכוותיה בעינן, דהוה שמחה יתירתא כיום שנבראו בו שמים וארץ [כמגילה י' ע"ב], וה"ה אשה דהוה נמי שמחה יתירתא, שמחת קיום המצוה, ושמחת הנאת הגוף. משא"כ יין דכתיב נמי גביה שמחה, ויין ישמח לבב אנוש, אבל אינו רק הנאת הגוף אבל לא קיום מצוה דאורייתא, להכי לא די שלא נאסר ביו"ט, אבל מצוה מד"ס לשתותו ביו"ט [כפסחים ע"א א']. וכ"כ נטילת לולב, דכתיב גביה ושמחתם לפני ה' אלהיכם, אבל מדאינו רק מצוה ולא הנאת הגוף, נצטוונו עליו. ולא תימא דוקא הנהו דלא אפשר מקודם, אלא אפילו כל מצות התורה שנותנין שמחה בלב המקיימן, כמ"ש שש אנכי על אמרתיך, עכ"פ מדאין בהן גם הנאת הגוף. שרי לקיימן ביו"ט ומכ"ש קדוש הלבנה שאינה רק מדרבנן, ולא כתיב גבה שמחה בקרא, מכ"ש דשרי ביו"ט. ויש שרצו לאסרו לקדשה בשבת ויו"ט משום שנהנה ומברך על מה שחוץ לתחום כמ"ש האחרונים. ואני בעניי לא הבנתי, מ"ש מרעמים וברקים שמברכין עליהן בשבת ויו"ט. ותו דהיכן מצינו דנודד איסור לברך על מה שהוא חוץ לתחום, והרי אפילו נימא יש תחומים למעלה מ', מותר אפילו לשתות ממי גשמים, מדמא נידי ולא קנו שביתה [כעירובין מ"ו א']. ה"נ הלבנה ואורה מינד נידי תמיד, כ"ש דמותר, דמצות לאו להנות נתנו [כר"ה דכ"ח א']. אבל באמת יש טעם אחר בדרך הנעלם. ועכ"פ ביש רק חשש קל שלא יוכלו לקדשה אח"כ, שרי לקדשה בשבת ויו"ט, ולא להחמיץ המצוה:

שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ז עמוד א

וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"י אחד הכותב כתובה ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מנה או מאתים הרי זה מותר וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה הרי זה מותר לבעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב ע"כ. וכ"ת לדברי הרב ז"ל אמאי היו צריכין להתפס מטלטלין ליקנו מיניה בפני עדים בקנין ואי משום דאין עושין קנין בשבת אם כן היאך התפסוה מטלטלין דהא אין נותנין בשבת כדאמרינן במסכת י"ט אין מקדשין דמשמע כ"ש שאין נותנין ויש לומר דודאי אין נותנין ואין קנין בשבת והתפסת מטלטלי לאו הקנאה גמורה היא אלא יחוד בעלמא כמו משכון כדי שתהא סומכת דעתה וכה"ג מותר. וה"ר משה כתב בפ"י שאסור לישא אשה בשבת ופי' הטעם משום דאין מערבין שמחה בשמחה ולא נהירא דלא אישתמיט תנא דליתני הכי כי קתני אין נושאין נשים במועד ונראה דבמועד הוא דשייך למימר ביה ערבוב שמחה בשמחה משום דכתיב ביה ושמחת בחגך כו' אבל בשבת לא כתיב ביה שמחה וגם עוד כתב שאסור לישא שתי נשים כאחד משום דאין מערבין שמחה בשמחה וחזי לה מדכתיב מלא שבוע זאת ונתנה לך כו' ובתלמוד דידן במסכת מ"ק דכתיב שבעת ימים ושבעת ימים וגו' כדאיתא התם ע"כ:

תב לגזור משום הולאה וכו' עי"ש נראה דבזמן הזה דנתפשט סדר לימוד
 זרי על זה ואי אפשר שיוכלו לומר בעל פה ובעיני ההמון עיקר סדר
 מע ותשליך הוא הלימוד והתפלה שמתפללים אחר כך ובלא זה מיחזי
 זמו בעינייהו כחוכא ניעור הבגדים לצד ואם יאמרו להם שלא יביאו
 ולה שום ספר כשהולכים אל הנהר (שהוא חוץ ממקום המתוקן)
 מר צודאי שלא ישאעו לכן ודאי שב ואל תעשה עדיף (כיוולא לזה ראיתי
 זבו עתה מי שכתב טעם פשוט על מה שנהגו שלא לקדש הלבנה
 "א כליל שבת משום גזרה דרבה כשופר ולולב ומגילה דאף שאין חיוב
 זוב ברכת הלבנה כל כך כחובת שופר וכו' שיהא אדם צהול ירדו
 מה רבותינו לדעת העם שגם על כיוולא בזה חרדים הם למלוא החביבה
 יום בשעתה ויבואו להוליא סדור תפלה לרשות הרבים כדי לצרף על
 סת הלבנה וכל שכן שיש לחוש כן על סדר ותשליך שחביבה בשעתה
 י"ד פעם אחת בשנה ולא אחד בעיר שיוכל לומר הסדר הזה בעל פה
 זפר כמו ברכת הלבנה שהיא פעם אחת בכל חדש ושגורה צפי הרבה
 רה בני אדם לאמרה בעל פה וכתב גם על סדר ותשליך טעם זה והוא
 תה נכון לדעתי העניה) וכן הנהגתי בעיר הזו כמה פעמים ולא סמכתי
 רב על מה שכתב הרב שערי תשובה שוב השגתי ס' דברי מנחם ושם
 ראיתי תורף דברי היוסף אומן שעל פי הסוד יש מקום לומר שלא
 זרן יאמרו בשבת והביא דברי הגאון חקרי לב דאין לחוש להולאה ומסיק
 עה דאין לבטל המנהג המיוסד על פי הראשונים ומי לנו גדול ממהרי"ל
 ז"ב שלא חשב על זה עי"ש ולי הדל נראה שיש לחוש על ההמוניים
 מת דקרוז שיבואו לידי חילול שבת כמו שכתב שם הרב מאמר
 שיש מרדכי ורשום בזכרוני דכשהייתי בעיר גדולה של חכמים וסופרים
 זבל שם ראיתי כמה פעמים דאף שמנהגם לעשות הסדר על פי הבאר
 מע שבחאר בכל זאת לא היו עושים בשבת אלא ציוס שני ועל כל
 עה פנים צמקום שאין הנהר מהוקן ודאי נכון מאד לעשותו ציוס שני
 גוט ולא בשבת וכן כתב הגאון פרי מגדים באשל אברהם ובמשצלות שראה

שדי חמד - מהדורה מקורית - י"ב אסיפת דינים מערכת ראש השנה ויום הכיפורים - קונטרס פאת השדה למערכת הכללים חלק / מדיני חיים חזקיהו בן רפאל אשר אליהו / עמוד 18
 הודפס מאתר אוצר החכמה

שו"ת שבות יעקב חלק ג סימן לא

ושמעתי שיש אנשים מצפצפי' ומהגים מדעתייהו ועבדי פרישא מדכתיב ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע וגו' והיו
 לאותות ולמועדים וגו' ושבת וי"ט הם גופן אות וכמו שאין מניחין תפילין בשבת וי"ט מטעם זה כך אין מקדשין בשבת

וי"ט ע"כ תמצית דבריהם אמנם הבל בפיהם נשתקע הדבר ולא נאמר לפ"ז איך מברכין בשבת וי"ט הרואה קשת הלא מקרא מלא דיבר הכתוב את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ אלא טעם זה לפגם ולא לשבח בשלמא גבי תפילין אסור להניח בשבת וי"ט שהרי הם אות ושבת וי"ט אין צריך לאו' /שהן/ שהו גופן אות משא"כ אותות הנאמר בלבנה פירש"י אם המאורות לוקין וכו' וכן אות הקשת שנשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם מה ענין זה לענין הנחת תפילין ולא אותות שווין הן דכל א' אות בפני עצמו וכל חד וחד למילתיה והברכות הללו שאנו מברכין על הלבנה קאי על חידוש הלבנה שמחדש הקב"ה חדשים חידוש הלבנה בכל חדש וחדש וכן כשרואה קשת מברך זוכר הברית וכו' ואיך יעלה על הדעת לומר שלא לברך בשבת וי"ט מכל הלין מילין נראה בעליל מזוקק שבעתים שאין שום איסור לקדש הלבנה בשבת וי"ט אדרבה להיפוך חביבה מצוה בשעתיה והיא שמחה של מצוה וביחוד אם יקרה כמו שהי' בחדש הזה שנתקשרו שמים בעבים ולא נראית הלבנה עד לילה אחת קודם כלות הזמן שראוי לקדש בו הלבנה ובין לילה הי' ובין לילה עבר ואין ספק מוציא מידי ודאי לית דין ולית דיין' לעורר ולפקפק על קידוש הלבנה שיהי' איסור כאשר באמ' בליל מ"ש לא ניראת הלבנה כי אם שעה אחת ובודאי אותו שעה נראית כאלו הוא בעששית ותחת עיבה אשר ע"פ הדין אין לקדשה כי לא הי' נהנה מאורו והמחמיר הוא מתמיה' /מן המתמיהים/ והמקיל נוגה לו ותבא עליו ברכת טוב יזכהו ה' לראות אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כאור שבעתים כ"ד ביני אמודי /עמודי/ דגירסא פה פראג ראש השנה לאילנות תפ"ב ליצירה נאם דוד הקטן אופנהיים ת"פ ק"ק פראג והמדינה:

הגהות הפנהגים

(קנז) העולם רגילין להזהר מלקדש הלבנה בלילי שבת וי"ט, אבל מורי הקדוש (הזקן) קידש בליל יו"כ ואמר הטעם שמא יהיו שקולים ותהא מצוה זו מכרעת¹. אמנם ראיתי בכתבי מהרי"ם² שמהר"ש קידש ג"כ פעם אחת בליל שבת ואמרו לו דהעולם נהגו לחוש משום איסור חוץ לתחום והיה השר ז"ל משחק בטעם. אח"כ מצא הגדול ז"ל טעם זה בספר אגודה³, וכתב הגדול ז"ל אחר שמצא הטעם בספר אף כי דחוק הוא אין להפליג דברי הספר, עכ"ל דברי מהר"י מרפורק⁴.

ספר המנהגים / טירנא, יצחק אייזיק / עמוד 123
הודפס מאתר אוצר החכמה

יוסף אומץ חלק א דיני קידוש הלבנה סימן תסח

ואפילו אם יהיה ליל שבת ויראה בעיניו חשש גדול להעברת הזמן יש לו לקדשה בשבת, כי הטעם שכתב מהרי"ל בהלכות שבועות 16 דאין לקדשה ביום טוב כי יש תחומין למעלה מעשרה 17 הוא חלוש וקלוש מאוד, ובמקום מצוה עוברת אין לחוש לו, דדווקא התם גבי שבועות שעוד יש חזון למועד הלבנה בזמן זמנים יש חשש, ולא זולת 18. וכן נהגתי על פי הגאון מהר"ר ישעיה 19 סג"ל ז"ל אב"ד פה ורנקבורט, וגם הנהגתי אחרים גדולים וטובים ממני, לקדשה בליל שבת כשהשעה עוברת 20 [והנה זכיתי לקבוע הלכה לדורות בשבת נחמו שצ"ו 21 שקדשה אחורי רחוב שקורין וואל 22 ברוב עם יותר ממנין, וגם האב"ד 23 קידשה ע"פ עדותי בשם הגאון אביו הנ"ל, אבל השמש לא היה מכריז על רחוב כשאר ימות החול 24 (כת"י ב')].

שו"ת שבות יעקב חלק ג סימן לא

שאלה מגיסי הגאון מהר"ר ד נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק פראג ז"ל בחדש שבט ה' אלפים תפ"ה ליצירה נתקשרו שמי' בעבים ולא נראה הלבנה בזמנה לקדשה עד ליל שבת י"ג לחדש ויען כי המולד הלבנה ז' כ' שיי"ט וכלה החצי' מן כ"ט י"ב תשצ"ג ביום אחד ולמיחש מיהא בעי לזמן קצר כזה רק לילה אחת ליל מ"ש ודלמא לא תהא הלבנה נראית באותו

לילה ונמצא עוברת בחדש ההוא בחסרון אשר לא יוכל להמנות ואחר אשר שמתי עיוני בש"ס ופוסקים קדמאי ובתראי הוריתי הלכה למעשה לקדשה בליל שבת ובכדי שתקוים המצוה ברוב עם וכו' צויתי להכריז בבתי כנסיות אחר תפלות ערבית של שבת גם ברחובות כנהוג לקד' הלבנה וקדשנו הלבנה בעומדה בתוקף בזריחתה בליל שבת כי באמת לא נראה כנגד לבי לבב דוד שום איסור כלל או איסור מוסיף לדין ולומר שיש שום נדנדוד איסור לקדש הלבנה בליל שבת ולית דין צריך בשש כי לא ידעתי נפשי שמתני לחלק בין הברכות הלבנה אי ברכות הרואה קשת או הרואה רקיע בטהרתו ברכות רעמים וזועו' וכמו שמעולם לא שמענו שום נדנדוד כנף ופרכס בבי מדרשא לומר מי שהרואה קשת ביום השבת או רואה רקיע בטהרתו שלא לברך וכל הברכות בכלל שמברכין בשבת כמו בחול וא"כ מאין ולאין לחלק בין הברכות הלבנה ועיין במס' ברכו' דף כ"ט/נ"ט/ע"א וז"ל הרואה רקיע בטהרתו אומר ברוך עושה/מעשה/ בראשית אימתי אמר אביי כי אתי מיטרא כולי לילא ובצפרא אתי ישתנה/אסתנא/ ומגלי להו לשמי' וכו' עכ"ל וא"כ אחרי שזכינו לברכות השמים מעל ונתתי גשמי' בעתם פירש"י בשעה שאין דרך בני אדם לצאת כגון בליל שבת וכו' ובצפרא דשבתא נהור נהורא ואתגלי' ליה רקיע בטהרתו האיך יעלה על דעתו שלא לברך וכן איתא שם בש"ס הרואה חמה בתוקפתה לבנה בגבורתה וככבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית/עכ"ל/ ככ"ל וע"פ שיטה זו כתב הרמב"ם בהל' ברכות פ' יו"ד דין י"ח וז"ל וכן כשתחזור הלבנה לתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהי' נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן כשיחזרו כל כוכב וכוכב מחמשה הכוכבים הנשארים לתחלת מזל טלה ולא יהי' נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצה המזרח על כל אחד מאלו לברך עושה בראשית עכ"ל ועיין בהגהות מיימני שם וכן איתא להדיא באורה חיים סימן רכ"ט ע"ש:

שו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן יז

אם סוף זמן קידוש לבנה הוא בליל שבת קודש, זה שלא קידש עדיין את הלבנה איך עליו להתנהג, האם לקדש מבעוד יום קצת לפני כניסת השבת או לקדש בליל שבת.

ב"ה, כ' טבת תשמ"ו. ירושלים עיה"ק תובב"א. להאברך היקר הרב ר' אשר דוב גוטפרב נ"י שלום רב.

הנני לענות לו בזה שאלתו הנוגעת למעשה והיא, דהרמ"א באו"ח סי' תכ"ו סעיף א' פוסק דאין לקדש החודש בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה, ובסעיף ב' שם פוסק הרמ"א דאין מקדשין אותה במוצש"ק שחל בו יו"ט, והמג"א בסק"ז מוסיף וכותב דמכ"ש שלא יקדשו בליל שבת וכו' אבל בענין אחר אין להקל מאחר שיש הרבה טעמים ע"פ הסוד ע"ש, באשר על כן הוא שואל ובהיכא שסוף זמן קידוש לבנה הוא בליל שבת קודש, ועדיין לא קידש את הלבנה איך עליו לעשות, האם לקדש מבעוד יום קצת לפני כניסת השבת, באשר לקדש בליל שבת חמור יותר, או דילמא לקדש בליל שבת כי לקדש מבעוד יום חמור יותר, ע"כ. ויפה שאלת.

א) ולדעתי נראה שעדיף יותר לברך ולקדש בליל שבת, ולא מבעוד יום, ואימא טעמא דידי, ראשית, הרי אנו יוצאים תמיד ביד רמ"א, ועל דבר זה שלא לקדש החודש מעוד יום אלא בלילה כתוב זאת מפורש ברמ"א, וכפי שמבאר המשנ"ב בסק"ב דהרמ"א מדגיש לכתוב בלשון "אלא" בלילה, לאפוקי ביה"ש שהלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום, ואילו על שלא לקדש בליל שבת לא מצינו מפורש מזה ברמ"א, כי הרמ"א כותב רק על מוצש"ק שחל בו יו"ט שאין מקדשין אותה אז, ורק המג"א הוא שמוסיף וכותב ע"ז דמכ"ש שלא יקדשו בליל שבת, ולענ"ד אין הכרח לזה, כי אחד מהטעמים שכותבים על זה הוא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה כי אין מקבלין את הלבנה אלא מתוך שמחה, ולפי"ז י"ל שזה רק ביו"ט אבל לא בשבת, שלא נאמר בו שמחה, ושמחתי שמצאתי כן בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג סי' קנ"א דכותב שם בתוך דבריו דלטעם הרמ"ע מפאנו שאוסר קידוש הלבנה משום אין מערבין שמחה בשמחה עכ"פ בשבת יהיה מותר דבשבת לא כתיב שמחה עיי"ש.

ב) שנית, גם להמג"א ודעימיה דס"ל שאין לחלק בזה בין יו"ט לשבת, אלא דמכ"ש שאין מקדשין גם בשבת, אבל כל האיסור בזה אין לו אחיזה בהלכה, כאשר כתבו כבר לסתור כל הנאמר בזה, ונשארו בזה כמעט רק הטעמים שנאמרו בזה ע"פ הסוד, כדיעוין בדברי הפוסקים לרבות גם בשו"ת שואל ומשיב שם, ואילו האיסור שלא לקדש אלא בלילה יש לו אחיזה בהלכה, ומקורו של הרמ"א בזה נובע מדברי האגור שמובא בב"ב בטור שכותב וז"ל: כתב האגור שאין לקדש

החודש אלא בלילה ומסתברא דשגרא בטיהרא למאי אהני עכ"ל. ועוד מזה באבודרהם בה' ברכות שער ח' דכותב וז"ל: וכתוב במדרש אין מברכין על הלבנה אלא בלילה שנא' עשה ירח למועדים עכ"ל. ובספר תניא רבתי מביא ד"ז שאין מברכין אלא בלילה בשם יש אומר, וכי החבר רבי צדקיה בר' אברהם הרופא הסביר זאת מפני דשגרא בטיהרא למאי מהניא, ומדידיה מוסיף עוד טעם מפני שגבול הלבנה בלילה דכתיב את הירח וכוכבים לממשלת בלילה ע"ש. וכ"כ בשבלי הלקט אות קס"ז עיי"ש.

ג) הן אמנם ראיתי בספר אורחות חיים החדש על או"ח סי' תכ"ו אות ד' שמביא בשם ספר גור אריה יהודא סי' קמ"ד שהעלה דבזמן שלא נראית הלבנה כמה ימים ואח"כ נראה משחשיכה קודם לילה וחוששין פן לא יראה בלילה דמותר לקדש תיכף אף בברכה, והביא ראיה לכך מרש"י עה"ת פ' בא עה"פ החדש הזה לכם, ור"ל, ממ"ש שם דסמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פ' זו והראו הקב"ה למשה מולד הלבנה משחשיכה ע"ש. והביאו גם בדעת תורה על או"ח להגאון המהרש"ם ז"ל ומוסיף עוד רא"י נוספת לכך מפני דבש"ס נראה דדמי לקידוש החודש עיי"ש, ובאו"ח שם באות ה' מוסיף להביא עוד מספר מאורי אור שמוכיח דבזריחה קצת סגי סמוך לחשיכה עיי"ש, וברמב"ם וטור לא נזכר בכלל מהך דינא דאין מקדשין אלא בלילה, וגם המחבר בשלחנו לא הביא מזה הגם שבב"י הביא זאת בשם האגור.

ואם כן לפני הנ"ל, בשעת הדחק יש מקום להורות ולברך ברכת הלבנה סמוך לחשיכה כשיש זריחה קצת. אולם בכל זאת, בנידוננו, מכיון שקשה אז לשער מהות הזריחה קצת. ואם זה כבר בגדר של נהנים קצת לאורה, ומכיון שמשמעות דברי הרמ"א ויתר הפוסקים משמע דלא כן, לכן נ"ל להלכה להעדיף לברך בליל שבת וכנז"ל, ויתירה מזו דלברך סמוך לחשיכה הרי ישנה כאמור שאלה על עצם הברכה אם לא תהיה ברכה לבטלה, אבל אם יברך בליל שבת, הא שאלה על הברכה הרי לא תהיה, דשפיר בירך, והשאלה תהיה רק אם עי"כ עבר על איסור צדדי, ע"פ הנגלה או ע"פ הנסתר, ולא מסתבר לומר שיחשב עי"כ מצוה הבאה בעבירה עד כדי שנאמר שלא יצא ידי מצוה, ובשעת הדחק הרי מצאנו לגדולי עולם שהורו וברכו ברכת הלבנה בליל שבת, יעו"ש בנו"כ השו"ע, ובשו"מ שם, וכן בתפארת ישראל על המשניות פ"ק דמו"ק ביכין אות נ"א ובועז שם, וכן בספר דברי ישראל (וועלץ) האו"ח סימנים ק"ט ק"י יעו"ש. לזאת נראה ברור דיש להתנהג בשאלתו דמר לא לברך לפני כניסת השבת, אלא לברך ולקדש את הלבנה בליל שבת קודש.

בברכה אליעזר יהודה וולדינברג